

Altenburgi kártyaünnep

Jánoska Antal

Május első napjaiban a nyomdász- és műzeumi szakma az altenburgi kártyagyártás 500. évfordulóját ünnepelte.

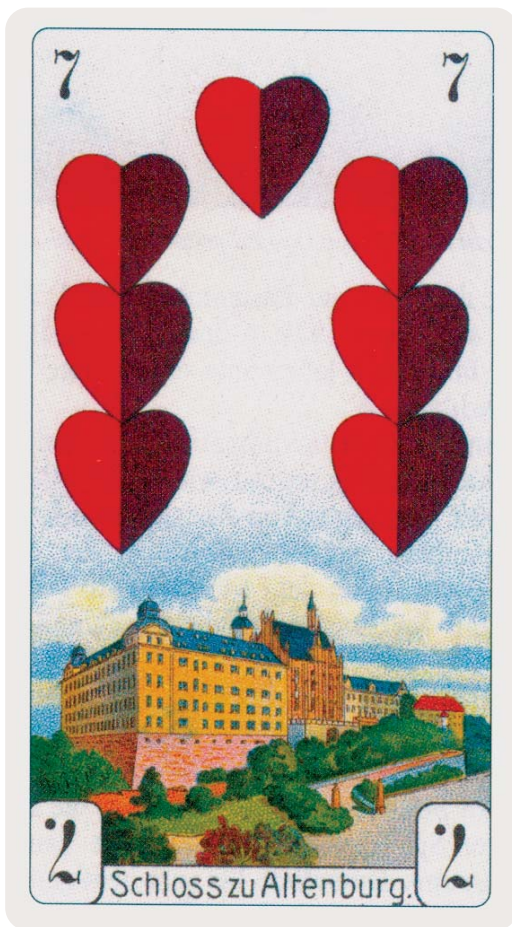
A városban ekkor rendezték meg a Bube, Dame, König Német- és a Talon Osztrák-Magyar Játékkártya Társaság éves közgyűlését, így a játékarátok is részesei lehettek az ünnepi programnak. Utóbbi egyesület tagjaként – 25 esztendő után ismét – volt szerencsém Horváth Ferenc és Vaszkó Ferenc barátaim társaságában részt venni az emlékezetes rendezvény-sorozat néhány eseményén.

A VÁROS

Az egykori szász-altenburgi fejedelemség székhelye már a 12. században városi rangot kapott. Ódon hangulatú belvárosa evangélikus templomaival, birodalmi épületeivel, főterén a Városházával szívesen látogatott nevezetességek. A színházzal szemben emelkedő dombra épült a hercegi kastély, mely ma – többek között – gazdag fegyvergyűjteménynek és a Német Játékkártya Múzeumnak ad otthont. Régi házak homlokzatán ma is látjuk a gipszből mintázott kártyalapokat és az egykori kártyanyomdák megkopott nevét.

Az utcaköveken, kerékvetőkön, üzletek és lakások ablakaiban is rendre feltűnnek a jellegzetes német kártya sorozatjelei és alakjai: levelek, szívek, csengettyűk és makkok, alsók, felsők és királyok.

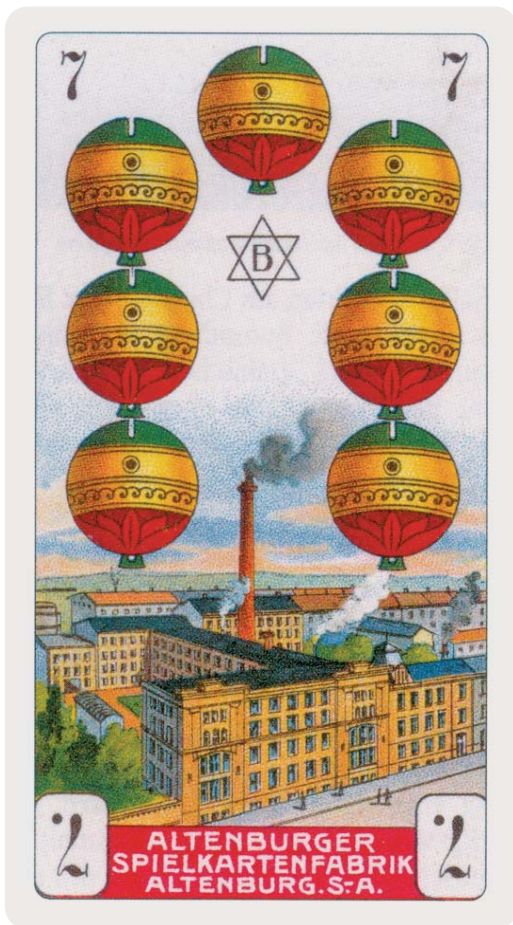
A Városháza melletti elegáns kártyaboltba betérve megszámlálhatatlan választékban sorakoznak a játékkártyák: hagyományos és modern képek, reprodukciók, levezőlapok, emléktárgyak és a kártyázás kellékei, eszközei. Kedvére válogathat itt párosító- és kvartettjátékokat az ifjúság, hagyományos kártyát a bridzs-, rómi- és skatjátékos, jövőleső kártyát és tarot-t a kártyavető asszony, színpadi kelléket a bűvész, emléktárgyat a vándor.

Kastély- és kártyamúzeum

SKAT

Az altenburgi kártyaünnep kettős kötődésű. A kártya, mint játszoeszköz és játékszer, mint egyfajta szellemi sport kelléke, egyaránt bőséges mondandóval szolgál a történetíróknak. Altenburgot gyakran Skatstadt néven is emlegetik. A hagyomány szerint itt alkották meg a 19. század tízes éveiben a németek nemzeti

Kártyagyár

kártyajátékát, a skatot. 1886 óta Altenburg ad otthont a skatkongresszusoknak és -fesztiváloknak. (Utóbbi májusban esedékes rendezvényei általunk nem ismert okok miatt elmaradtak.)

KÁRTYAGYÁRTÁS

Altenburgban 1509 óta készítenek játékkártyákat. Az altenburgiak mindig is az új nyomdaipari technikák alkalmazásának úttörői voltak, bár sokan a modernizáció áldozatának tekintik a mives kártyafestő ipart. Az egykori kártyafestők és -nyomdák nevét is hosszú lenne sorolni. 1832-ben hercegi jóváhagyással a Bechstein testvérek nevére jegyezve egyesítették a kis üzemeket, éppen száz évvel később pedig Vereinigte Altenburger und Stralsunder Spielkartenfabrik néven Németország legjelentő-

sebb kártyagyára jött létre. 1948-tól a keleti országrészben – azaz Altenburgban – Coeur védjeggyel készítette termékeit a VEB Altenburger Spielkartenfabrik. A kelet-európai viszonyokhoz képest rendkívül gazdag volt kártyakínálata, az újabb és újabb kiadásokat, ötleteket a cég saját grafikus gárdája biztosította. Németország egyesítését követően, többszöri tulajdonosváltást is megélve, 2002-ben a belga Carta Mundi vásárolta meg a kártyagyárat, s működteti ismét ASS Altenburg néven a Leipziger Strassen.

KÁRTYAMÚZEUM

Altenburg a kártyabarátok egyik európai zarándokhelye. Az altenburgi (Kastély- és) Játékkártya Múzeum 1923-ban alapított gyűjtemény. A kártyagyár, múzeumi intézmények és magánszemélyek jelentős támogatásával értékes és különleges anyag került ide. A második világháborút követően megrázó esemény volt az intézmény életében, hogy a gyűjtemény jelentős részét hadi zsákmányként Szentpétervárra vitték, egy része pedig a nyugati területre került. Az altenburgi gyűjtemény a 16. századtól mutatja be a kártyakészítés eszközeit, a fametszetről történő sokszorosítás technológiájától az ofszetnyomtatásig. A gondosan megőrzött, restaurált és rendszerezett műtárgyakon hat évszázad apró miniatúráit tanulmányozhatjuk. Az új, állandó kiállítás teremt bejárva érthetjük meg igazán, hogy az iparművészet miért tekinti önálló kisgrafikai műfajnak a kártyafestést. A megnyitón a hercegi kastély pazar díszítésű bálterméhez vezető folyosón a német játékkártyaképekről megelevenedő jelmezes szolgálak köszöntötték a látogatót. Kálvin János szellemét idézve prédikátor korholta a kártyásokat, s óvott az ördög bibliájától, majd hamiskártyás arisztokraták adtak elő kis jelenetet. Altenburg polgármestere a játékkártyák kultúrtörténeti, illetve a játékok városban betöltött szerepéről beszélt. A közelmúltban megújult, a kastély pincéjében berendezett „kártyafestő műhelyben” magunk készíthetünk fa nyomódúcokról saját játékkártyát és emléklapokat: nyomtathattunk íveket, színezhettünk sablonnal vagy kézzel és vághattuk lapokra. A kártyaünnep alkalmából kiállították a gyermekeknek meghirdetett kártyafestő pályázatra érkezett munkákat. Emlékbélyeg, katalógus,

Skatkút

Kártyázók. 16. századi metszet

ünnepi kártyakiadványok emlékeztek a múlt és jelen kártyakészítő művészetére. A gyűjtők ellepték a kártyamúzeum boltját, szombaton pedig városnézés keretében kártyaszentelés volt a Skatkútnál. (A civakodó kártyásokat mintázó szobrot 1903-ban állították a német kártyások. A második világháború idején jelentős kárt szenvedő kutat és emlékművet polgári adakozásból emelték újra 1955-ben.)

A kastély falfestményekkel, faragásokkal és üvegfestményekkel gazdagon díszített lovagtermében való tartózkodás is felejthetetlen élmény marad. Itt a kártyagyűjtők, kiadók és kereskedők találkozója zajlott: német múzeológusok és szakírók tartottak előadásokat. Középpontban természetesen az 500 éves altenburgi kártya állt. Az éjszakába nyúló gyűjtőtálalkozón pedig ki-ki kedvére válogathatott a bőséges játékkártya-kínálatból: vettek, adtak, cseréltek régi és modern kártyákat, metszeteket, szakirodalmat. A háromnapos programsorozat zárásaként a közeli Posterstein várában Gerd Matthes kártyagyűjtő magángyűjteményének tárlatát nyitották meg, melyre elegáns kiállítási vezető is készült.

A tudósító – a játékkártyák és kártyajátékok elkötelezett barátja –, aki friss élményekkel feltöltődve írja e néhány sort, mit is ajánlhat a kedves olvasónak? Aki Lipcse közelében jár, és teheti, szenteljen egy napot Altenburg városában a Játékkártya Múzeumra és Posterstein várának kártyakiállítására. Bepillantást nyerhet a játékkártyák csodálatos világába és Skatstadt óvárosa, épületei, látványosságai is feltétlen megérnek egy bámészködő sétát.

Kiállítóterem